

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Інститут
професійно-
технічної освіти
НАПН України

ІНСТИТУТ
педагогічної освіти
і освіти дорослих
імені Івана Зязюна
НАПН України

EURÓPSKY INŠTITÚT ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA
EUROPEAN INSTITUTE OF FURTHER EDUCATION

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Хмельницький національний університет
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України
Федеральний інститут професійної освіти (ФРН)
Вища технічна школа в Катовіце (Республіка Польща)
Люблінська політехніка (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)

МАТЕРІАЛИ XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: проблеми і перспективи

PROFESIONAL DEVELOPMENT OF PERSONALITY: problems and perspectives

Хмельницький

2021

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Абільтарова Ельвіза Формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці: концептуальні підходи.....	11
Андрощук Ірина Формування тематики наукових досліджень здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти педагогічних спеціальностей	12
Аносова Анастасія Емоційно-етична компетентність як ресурс особистісно-професійного розвитку вчителів.....	14
Басюк Дарія Професійне становлення особистості як умова розвитку національної економіки	16
Борисова Тетяна Становлення особистості викладача на засадах педагогічного ергодизайну	18
Гоголь Тетяна Значення управлінських та логістичних компетенцій у забезпеченні якості професійної підготовки тренерів-викладачів	20
Гордієнко Валентина Роль педагогічної практики у професійному становленні особистості педагога.....	21
Григорчук Тетяна, Гуревич Роман Методичні особливості підготовки майбутніх вчителів початкової школи до формування логічного мислення.....	23
Дражниця Сергій, Дражниця Олена Роль та місце інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні спецдисциплін.....	24
Коберник Олександр Педагогічне проектування в інноваційному освітньому просторі України	25
Ковальчук Василь Шляхи подолання кваліфікаційного розриву в підготовці майбутніх фахівців.....	27
Лузан Петро Теоретичні засади оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти	28
Матюх Сергій Напрями співпраці закладів вищої та загальної середньої освіти у контексті сучасних вимог у галузі освіти.....	30
Назаренко Оксана Педагогічні умови формування професійної компетентності особистості студента вищого навчального закладу ..	31
Ничкало Нелля Українська професійна освіта на новому етапі: здобутки, суперечності, перспективи	33
Орлова Наталія Професійне становлення майбутніх викладачів дизайну.....	38
Полішко Юлія Формування умов педагогічної готовності до проблемно-проектного навчання.....	39
Прилепа Іван Дисбаланс між фактичним і потрібним рівнем кваліфікації випускників як проблема сучасної освіти.....	40
Радкевич Валентина Ключові компетентності у професійному становленні особистості фахівця	41
Śniadkowski Mariusz Problemy jakości kształcenia zawodowego w dobie nauczania zdalnego	43
Теловата Марія Пріоритетні інтерактивні методи навчання: впровадження та переваги	45
Чмир Віктор, Самара Володимир Обґрунтування нових форм і методів навчання та контролю знань у навчально-виховному процесі закладів вищої освіти, які ґрунтуються на застосуванні комп'ютерних технологій	47
Яницька Олена, Ясінський Андрій Особливості використання інформаційно-комп'ютерних технологій у професійному становленні особистості	48

**ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ І КАР'ЄРНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ
В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

<i>Абрамова Оксана, Пуляк Ольга, Козаченко Марина, Подоліч Анатолій</i> Шляхи співпраці роботодавців та освітян у напрямку підготовки конкурентноздатних фахівців	51
<i>Васека Руслана, Биховченко Лариса</i> Особистість і кар'єра	52
<i>Гладкова Валентина</i> Кар'єра як акмеологічний механізм професійного саморозвитку сучасного фахівця.....	53
<i>Гомонюк Олена, Онишко Оксана</i> Використання педагогічних технологій у навчально-виховному процесі закладу вищої освіти	54
<i>Дроботова Людмила</i> Еволюційні аспекти особистості в ракурсі кар'єрного зростання.....	56
<i>Єршова Людмила</i> Самоменеджмент як основа розвитку в майбутніх фахівців навичок ведення власної справи	57
<i>Колодчак Ольга</i> Роль органів державної влади та місцевого самоврядування в підтримці розвитку особистості у м. Львів та Львівській області.....	60
<i>Курок Роман</i> Система освіти дорослих в контексті забезпечення професійного розвитку педагогічних працівників.....	61
<i>Лебединська Ольга</i> Особливості надання професійно-освітніх послуг дорослому населенню	63
<i>Левко Мар'яна</i> Педагогічні аспекти формування комунікативної компетентності майбутніх офіцерів	64
<i>Орлов Валерій</i> Теорія і практика розвитку ділової активності здобувачів професійної освіти	66
<i>Сердюк Галина</i> Перспективи формування науково-дослідницької компетентності обдарованої сільської молоді.....	67
<i>Синюк Олег, Скиба Микола</i> Наукова співпраця закладів вищої освіти і промисловості: перспективи та проблеми	69
<i>Скоропад Ольга</i> Вплив мотиваційних факторів на професійне становлення фахівця галузі індустрії моди	71
<i>Супронюк Валерія, Білик Вікторія</i> Участь здобувачів вищої освіти у процедурах забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.....	72
<i>Ткачова Яна</i> Психолого-педагогічні особливості професійного зростання соціальних педагогів закладів професійної освіти	73

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ,
ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ**

<i>Бойків Вікторія, Лівшун Олександр</i> Креативність та інноваційність як основні складові розвитку художньо-творчих здібностей майбутнього вчителя трудового навчання	75
<i>Бохонько Євген</i> Огляд систем комп'ютерної математики для навчання інженерів-педагогів галузі автотранспорту	77
<i>Вікторова Поліна, Цина Андрій</i> Вимоги до підготовки вчителя трудового навчання на засадах вальдорфської педагогіки.....	78
<i>Галицький Максим, Герніченко Іван</i> Підходи до формування вмінь проєктної діяльності.....	79
<i>Гречанюк Антоніна</i> Психопедагогіка у професійному становленні особистості.....	81
<i>Гуревич Роман</i> Шляхи підвищення якості професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання	82

Деденів Олександр Педагогічні технології розвитку громадянської відповідальності учнів основної школи	85
Іванова Оксана Критерії розвитку комунікативного компоненту психологічної готовності до педагогічної діяльності вчителя нової української школи.....	86
Ключка Наталія, Красильникова Ганна Інтерактивна практика в підготовці магістрів професійної освіти.....	87
Кобак Оксана, Міщенко Олена Обґрунтування методів обробки чоловічої сорочки в процесі вивчення дисципліни «Новітні технології галузі» ...	88
Колісник Євгеній Підготовка вчителів трудового навчання до формування в учнів здатності передавання моделей спілкування засобами театральної педагогіки	90
Корехов Артем Технічні основи формування інформаційної культури у студентів інженерно-технічного профілю	91
Красильников Сергій Розвиток цифрової компетентності студентів при вивченні курсу «Інформаційно-комунікацій технології»	92
Маринченко Інна Роль цифрових технологій в освітній підготовці майбутніх педагогів професійного навчання	93
Назарова Ольга, Хренова Вікторія Емоційний інтелект як складова психологічної культури майбутнього педагога	95
Приймак Віктор, Марценюк Олександр Інноваційні технології підготовки фахівця автотранспортної галузі.....	98
Савченко Анастасія Біографо-педагогічний вимір постаті В. Сидоренка як ученого й організатора галузі технологічної освіти	99
Смирнова Ірина, Довгополик Катерина Опрацювання онлайн-платформ для використання smart-комплексів учителів трудового навчання та технологій	101
Храпач Дмитро Опитування стейкхолдерів щодо якості професійної підготовки бакалаврів професійної освіти автотранспортного профілю	104
Яцук Сергій Проектна технологія та її місце в професійній підготовці майбутнього вчителя технологій	105

МЕТОДИЧНА РОБОТА В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Андрєєва Любов Впровадження сучасних підходів при підготовці кваліфікованих робітників.....	108
Базиль Людмила Розвиток підприємницької компетентності майбутніх фахівців у закладах професійної освіти: реалії і суперечності ...	109
Байзан Ольга Роль методичної служби у діяльності ДНЗ «Лісоводський професійний аграрний ліцей»	111
Барабаш Руслана Удосконалення комплексно-методичного забезпечення – шлях до підвищення ефективності підготовки кваліфікованих робітників	112
Білик Людмила Проведення самоаналізу освітньої діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти як один із аспектів управління якістю професійної освіти	114
Блідна Лариса Впровадження інноваційних педагогічних технологій як умова підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників	115
Борилюк Марія Моніторинг проведення курсового підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О	117
Борисюк Інна, Гайчук Ольга Забезпечення якості професійної освіти.....	118

Бородієнко Олександра Підходи до розроблення стратегії розвитку закладу професійної (професійно-технічної) освіти.....	119
Виноградська Голда Реалізація політики державно-приватного партнерства в оновленні професійних та освітніх стандартів швейної галузі.....	121
Ворона Юлія Проблеми впровадження інклюзивної освіти в системі ПТО.....	122
Гаджула Оксана Роль майстра виробничого навчання в організації навчально-виробничого процесу.....	123
Главацька Олена Забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти.....	125
Голдобін Віктор Професійне становлення і кар'єрний розвиток особистості в умовах ринкової економіки	127
Голуб Тетяна Забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників – сучасна стратегія діяльності закладу професійної (професійно-технічної) освіти.....	128
Грабовська Людмила Розвиток професійної компетентності педагогів – запорука успішної роботи закладу професійної (професійно-технічної) освіти.....	129
Дригула Світлана Роль керівника навчального закладу у професійному становленні молодого спеціаліста	131
Дрозіч Ірина Пріоритетні напрями методичної роботи в ЗП(ПТ)О.....	133
Жмурко Олена Формування екологічної компетентності здобувачів освіти на уроках природничих дисциплін.....	134
Загіка Олена, Шатковська Лілія Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників у системі методичної роботи ЗП(ПТ)О	136
Кабіш Марина Сучасні особливості загальноосвітньої підготовки учнів у закладах професійної освіти	138
Кедис Лариса Методична робота – найважливіша ланка системи безперервного навчання членів педагогічного колективу ЗП(ПТ)О.....	140
Керницька Людмила Сучасні підходи до формування та розвитку знань учнів через впровадження новітніх технологій на уроках професійно-теоретичної підготовки	141
Кирилюк Інна Навчально-практичні центри закладів професійної (професійно-технічної) освіти як осередки розвитку людського капіталу	143
Кіс Ольга Особливості використання інформаційного середовища медіатеки при викладанні української мови та літератури в ДНЗ «Деражнянський центр професійної освіти»	144
Коломійчук Світлана Науково-методичний супровід діяльності керівників закладів професійної освіти	146
Криворот Тетяна Створення ефективних навчальних відеоресурсів.....	147
Липська Лариса Застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників	149
Лісовський Михайло, Кушнір Віктор, Прилепська Інна Екологізація професійної підготовки майбутніх фахівців	149
Лужняк Людмила Електронна бібліотека – інформаційний центр сучасного ЗП(ПТ)О	150
Матковська Любова Застосування інноваційних технологій у формуванні професійної компетентності здобувачів освіти	151

Мельник Галина Роль методичних комісій у створенні навчально-методичного забезпечення навчально-виховного процесу	153
Мельник Ульяна Розвиток методичної компетентності майстра виробничого навчання	154
Ніщун Василь Забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти.....	156
Оверчук Оксана Роль методичної служби у забезпеченні якості професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дистанційного формату навчання.....	157
Онищенко Алла Конкурс фахової майстерності як фактор стимулювання безперервного розвитку професійної компетентності кваліфікованих робітників сфери послуг.....	158
Опаріна Аліна Порядок створення інклюзивної групи в закладах професійної (професійно-технічної освіти)	161
Петров Олександр Організація навчального процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти за допомогою засобів ІКТ	162
Півторацька Наталія Запровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників	164
Поліщук Оксана Методичний супровід забезпечення якості освіти при підготовці майбутніх кваліфікованих робітників.....	165
Прончук Оксана ДПТНЗ «Красилівський професійний ліцей»: формування сучасного освітнього простору	167
Рижко Людмила Інноваційні підходи в організації методичної роботи Шепетівського професійного ліцею.....	168
Руцак Михайло, Чебригіна Ганна, Боднар Сніжана, Мітькевич Елла Впровадження моделі online/offline навчання у ДНЗ «Подільський центр ПТО»	170
Селізар Василь Сучасні підходи до професійної підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів	171
Семенова Жанна Реалізація проекту регіонального розвитку у Хмельницькому професійному ліцеї електроніки.....	173
Сидоренко Тетяна Методичне забезпечення загальноосвітньої підготовки у закладах професійної освіти.....	175
Сиско Наталія Науково-методичне забезпечення професійного розвитку педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.....	176
Смалюк Алла Відеоконкурс «Моя професія найкраща» як ефективна форма профорієнтації.....	177
Соленцова Галина Змішане навчання – тренд сучасної освіти.....	178
Стаднійчук Ірина Базові поняття компетентнісно орієнтованої підготовки фахівців електротехнічних спеціальностей в аграрних коледжах.....	180
Станіслав Григорій, Михальчук Анатолій Роль методичної служби хмельницького професійного ліцею у забезпеченні якості підготовки висококваліфікованих робітників зварювальних професій	181
Стасюк Микола Оновлення змісту освіти сільськогосподарських професій	183
Стрижавчук Віталіна, Степанюк Світлана Освітні принципи формування професійного саморозвитку як основної складової творчої індивідуальності педагога	184
Тимощук Галина Результативність діяльності методичних служб закладів професійної (професійно-технічної) освіти Хмельницької області	186

Чічеров Олексій Використання навчальних відеофільмів у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників	187
Чуйкова Оксана Запровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку кваліфікованих робітників	189
Шамралуєк Олена Методичний супровід науково-дослідницької роботи педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти	190
Шевчук Людмила Методичний супровід професійного розвитку педагогів професійної освіти	192
Шнира Любов STEM-технології як засіб поглиблення міжпредметних зв'язків	193
Щавінська Лариса Методичний супровід викладання іноземних мов у закладах професійної (професійно-технічної) освіти	195
ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА І НАВЧАННЯ ОСОБИСТОСТІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	
Андрощук Ігор Підготовка майбутніх учителів технологій в університетах США	197
Бідюк Наталя Інновації у докторській підготовці з освітніх / педагогічних наук: український та світовий досвід	198
Ваніна Наталія Валідність системи моніторингу оцінки якості фахової передвищої освіти	199
Вітрук Ольга, Ключ Олена Сучасний вітчизняний та зарубіжний досвід підготовки вчителя трудового навчання та технологій	201
Галус Олександр Лідерство як феномен кар'єрного розвитку менеджера освіти	203
Дзюма Ольга Готовність викладачів закладів фахової передвищої освіти до інноваційної діяльності	205
Дмитрищук Наталя Рефлексивний компонент у структурі комунікативної самоєфективності майбутніх судноводіїв	206
Єжова Ольга, Пашкевич Калина, Піхур Анастасія Формування екологічної культури фахівців при дизайн-проектуванні колекцій одягу в концепції «ZERO WASTE»	207
Зельницький Андрій, Заболотний Олег, Васильєв Олександр Професійний стандарт у забезпеченні якості підготовки військових фахівців	209
Клочко Тетяна, Лузан Петро Змістові аспекти підготовки бакалаврів із агроінженерії	210
Кондор Маріанна Культура комунікативної взаємодії у професійному середовищі	212
Креденець Неля Забезпечення якості підготовки фахівців індустрії моди у закладах фахової передвищої освіти шляхом інтеграції навчання з виробництвом	213
Кулик Євген Особисті якості викладачів ПТНЗ в контексті формування їх професійної компетентності	215
Кушнір Ірина Особливості впровадження дуальної системи професійної освіти в Україні та за кордоном	217
Лапа Оксана Міжнародна програма «Upshift Україна» як можливість інноваційного старту молоді закладів професійних (професійно-технічних) освіти	218
Лопатовський Віктор Акредитаційна експертиза як механізм розвитку освітніх програм закладів вищої освіти	219
Мехед Ольга, Мірошник Владислава Визначення готовності майбутніх учителів біології та основ здоров'я до соціально-педагогічної діяльності у закладах загальної середньої освіти	221

Мовчан Віра Формування сучасних навичок студентів під час вивчення дисципліни «Маркетинг» у закладах фахової передвищої освіти	222
Мося Ірина Оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах: методичний аспект	224
Остапенко Анна Деякі аспекти реалізації стратегії європейського союзу для дунайського регіону щодо підвищення якості професійної освіти в Україні.....	225
Островська Катерина, Островський Ігор Підготовка підлітків з розладами спектру аутизму до навчання в закладах професійно-технічної освіти	227
Пащенко Тетяна Функції контролю професійної підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти	229
Радкевич Олександр Застосування програмного забезпечення Microsoft «То Do» у плануванні проєктних завдань	230
Салюк Андрій Професійна підготовка менеджерів у закладах фахової передвищої освіти для підприємницької діяльності	232
Скиба Катерина Компетентнісний підхід до підготовки перекладача-професіонала: європейський вимір.....	233
Солтик Олександр Формування надійності вчителів фізичної культури як один із способів підвищення безпеки їх професійної діяльності.....	234
Третьюк Віталій Особливості науково-дослідницької підготовки міжнародників в університетах Великої Британії	236
Федонюк Григорій, Красильникова Ганна Напрями співпраці закладів фахової передвищої та вищої освіти в умовах пандемії.....	237
Фісюк Алла, Білик Вікторія Анкетування здобувачів вищої освіти як інструмент покращення якості освітньої діяльності	238
Чимшир Валентин Трансформація вищої освіти у динамічному конкурентному середовищі.....	239
Швецова Ірина Застосування технології віртуальної реальності на практичних заняттях з морської англійської мови	240
Швець Олена Німецький промисловий дизайн в контексті сучасної дизайн-освіти в Україні	242
Ямковий Олександр Педагогічні умови оцінювання результатів компетентнісних досягнень студентів у коледжах.....	243
Яремчук Василь, Свідерський Владислав Методичні особливості викладання дисципліни «Основи термодинаміки і теплопередачі» для студентів спеціальності «Професійна освіта (Транспорт)».....	245
Ярош Любов Формування фахової компетентності майбутнього техника-електрика в аграрному коледжі: погляд на проблему	248
СУЧАСНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ, ДОСВІД ТА ІННОВАЦІЇ	
Білик Діана, Крулик Богдан Символізм ландшафтних композицій ботанічного саду ХНУ	251
Васкевич Ольга Основні аспекти сучасних інноваційних підходів у навчанні студентів напряму «Дизайн».....	253
Гапон Людмила, Бровченко Анатолій Підготовка майбутніх фахівців з художнього текстилю до застосування проєктних технологій у професійній діяльності.....	254
Дубовик Сергій Умови набуття компетентностей професіоналізму майбутніми художниками декоративного мистецтва	255
Козоріз Віталій, Самборська Олена Особливості творчості українських художників-імпресіоністів в контексті світової історії мистецтв.....	256

Корницька Лариса «Робота в матеріалі» як базовий компонент в освіті бакалаврів декоративного мистецтва	258
Корницька Лариса, Мазур Юлія Техніка трафаретного друку у межах дисципліни «Робота в матеріалі»	260
Крулик Богдан Метод стилізації у підготовці фахівців художнього напрямку	262
Линенко Алла Педагогічне розуміння у контексті мистецької освіти та герменевтичного підходу	263
Невядомська Ірина Розвиток творчих здібностей вихованців гуртків мистецького напрямку у закладах позашкільної освіти	264
Усенко Олена Інформаційно-комунікативні технології у змісті професійної підготовки майбутніх дизайнерів	266
Шкарупа Ганна Визначення критеріїв оцінювання графічних втілень художньо-конструктивних рішень у студентських ескізах майбутніх дизайнерів у мистецьких коледжах	267

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

З огляду на принципово нові підходи до освіти, освітнього середовища Нової української школи, що передбачає зміну зокрема й ставлення до дитини: повага, увага до неї та прагнення знайти оптимальний спосіб для її ефективного навчання, до інклюзивної освіти, що передбачає вирішення питань освіти та адаптації дітей з особливими освітніми потребами, значно збільшується та кардинально змінюється роль власне особистості педагога. Його якості стають однією з важливих складових освітнього процесу. Саме від педагога залежить атмосфера навчання, оточуюче середовище, у якому особистість здобуває знання. Адже переважна більшість здобувачів освіти чітко асоціює той чи інший предмет з тією людиною, яка його викладала. Ці враження можуть мати як позитивний, так і негативний характер, що пояснюється взаємовідносинами педагога і здобувачів що складаються в ході освітнього процесу і, як відомо, мають психологічний характер. На наш погляд, якість цих психологічних відносин визначається відповідним рівнем психологічної культури, найважливішою складовою якої є емоційна культура. Тому таке психологічне явище як емоційний інтелект потребує ретельного дослідження в контексті підготовки майбутніх педагогів.

Існують декілька підходів до визначення сутності поняття та структури емоційного інтелекту. Так, згідно теорії емоційно-інтелектуальних здібностей Дж. Мейєра, П. Селовея, Д. Карузо, емоційний інтелект розглядається як здатності сприймати та виражати емоції, розуміти та використовувати їх, управляти емоціями таким чином, щоб сприяти своєму особистісному зростанню [1]. У його структурі науковці виділили наступні компоненти та відповідні компетентності:

1) сприйняття, оцінку та вираження емоцій: здатність ідентифікувати свої емоції за власним фізичним та психологічним станом; здатність ідентифікувати емоції за фізичним та психологічним станом іншої людини; здатність точно виражати емоції та виражати потреби, що пов'язані з цими переживаннями; здатність розрізняти точне та неточне, правдиве та неправдиве вираження переживань;

2) використання емоцій для підвищення ефективності мислення: здатність спрямовувати мислення у певному напрямку, орієнтуючись на відчуття, що асоціюються з об'єктами, подіями та іншими людьми; здатність викликати або вміння перебороти яскраві емоції для стимулювання певних суджень та споминів про переживання; вміння використовувати коливання настрою для розширення багатоманітності можливих точок зору; здатність інтегрувати викликані настроєм теорії; здатність використовувати емоційні стани для сприяння вирішенню проблем та творчих задач;

3) розуміння та аналіз емоційної інформації: здатність розуміти яким чином взаємопов'язані різні емоції; здатність сприймати причини та наслідки переживань; здатність інтерпретувати складні переживання, такі як емоційні «суміші» та суперечливі емоційні стани; здатність розуміти та передбачати вірогідність зміни емоцій;

4) регуляцію емоцій: здатність бути відкритим для переживань, як для приємних, так і для неприємних; здатність контролювати та розмірковувати про емоції; здатність свідомо залучати емоції чи абстрагуватися від емоційного стану в залежності від його суб'єктивної інформаційності чи користі; здатність керувати як власними емоціями, так і емоціями інших.

Розуміння емоційного інтелекту як складного психологічного утворення, що включає у себе когнітивні, особистісні і мотиваційні риси, завдяки чому є близько пов'язаним з адаптацією до реального життя поділяють, зокрема Д. Гоулман та Р. Бар-Он [2]. Д. Гоулман визначає поняття «емоційний інтелект» як здатність усвідомлювати власні емоції та емоції інших для того, щоб мотивувати себе й інших, та щоб вправно управляти емоціями наодинці та при взаємодії з іншими [2]. У структурі емоційного інтелекту науковець виокремлює дві компетентності – особистісну та соціальну, кожна з яких має своє складові. Особистісна компетентність, згідно розуміння сутності та структури емоційного інтелекту Д. Гоулманом, включає:

1) знання своїх емоцій, самоусвідомлення – розпізнання певного почуття, коли воно виникає (емоційне самоусвідомлення: зчитування власних емоцій та усвідомлення їх впливу; використання «здорового глузду» у прийнятті рішень; точна самооцінка: розуміння власних сильних та слабких сторін; впевненість у собі: непохитне відчуття власної цінності та можливостей);

2) саморегуляцію або керування емоціями – вміння справлятися зі своїми почуттями, щоб вони не виходили за дозволені межі (емоційний самоконтроль: утримання руйнівних емоцій та імпульсів під контролем; надійність: підтримка стандартів чесності та прямоти; усвідомленість: несення відповідальності за власні вчинки; адаптивність: гнучкість в адаптації до мінливих ситуацій або переборюванні перешкод; інновація: відчуття комфорту за наявності нових ідей, підходів та нової інформації);

3) мотивацію на самого себе: приведення емоцій в порядок заради досягнення мети, здатність привести себе у стан «натхнення», що забезпечить досягнення успішних дій (прагнення досягнень: прагнення вдосконалити вчинки задля досягнення відмінних результатів; зобов'язання: орієнтація на цілі групи чи організації; ініціатива: готовність діяти як тільки з'являється сприятлива можливість; оптимізм: наполегливість у досягненні цілей, незважаючи на перешкоди).

До соціальної компетентності дослідник відносять:

1) емпатію – розпізнання емоцій інших людей (розуміння інших: відчуття переживань та намірів інших людей та глибока зацікавленість їхніми хвилюваннями; розвиток інших: відчуття потреб розвитку інших та підтримка їх здібностей; орієнтація в сервісі: передбачення, усвідомлення та задоволення потреб покупців; різноманіття засобів для досягнення мети: примноження можливостей через різні типи людей; політична свідомість: читання групових емоційних потоків та силових зв'язків);

2) підтримку взаємовідносин – уміле поводження з чужими емоціями (вплив: володіння різноманітними тактиками для переконання; спілкування: відкрите слухання, адресування переконливих повідомлень; управління конфліктами: ведення переговорів та згладжування розбіжностей; лідерство: надихання та керування людьми та групами; каталізатор змін: ініціювання та управління змінами; встановлення зв'язків: встановлення інструментальних стосунків; співпраця та кооперація: робота з іншими у напрямку досягнення спільних цілей; можливості групової роботи: створення групової взаємодії для досягнення спільних цілей).

К. Петридіс та Е. Фернхем інтерпретують емоційний інтелект через набір певних характеристик особистості [3]. Саме тому науковці розглядають його як сукупність рис особистості і поведінки, пов'язаних із емоціями. К. Петридіс виділяє такі структурні елементи емоційного інтелекту: адаптивність – гнучкість та готовність адаптуватися до нових умов; асертивність – рішучість, відвертість та готовність відстоювати свої права; сприйняття власних емоцій та емоцій інших людей – розуміння власних емоцій та емоцій інших; емоційна експресія – здатність сказати про свої емоції іншим; управління емоціями інших – здатність впливати на емоції інших людей; регуляція емоцій – здатність контролювати власні емоції; імпульсивність (низька) – поміркованість та здатність не піддаватися раптовим власним спонуканням; стосунки – здатність мати міцні міжособистісні стосунки; самооцінка – успішність та самовпевненість; самомотивація – керуваність та здатність не здаватися перед труднощами; соціальна поінформованість – досвідчені мережеві працівники з відмінними соціальними навичками; управління стресом – здатність витримувати тиск та регулювати стресом; емпатія – здатність висловлюватися з позиції іншого; щастя – радість та задоволення життям; оптимізм – впевненість та здатність помічати в житті позитив.

Нам імпонує підхід до визначення поняття та його структури, запропонований Р. Бар-Оном, який визначає емоційний інтелект як набір особистісних, емоційних та соціальних здібностей та вмінь, що впливають на здатність успішно справлятися з вимогами та труднощами оточуючого середовища [4]. Вчений виокремлює п'ять основних компонентів емоційного інтелекту, які в свою чергу складаються з п'ятнадцяти факторів:

1) внутрішньоособистісна сфера – здатність розуміти себе та управляти собою, що включає самоаналіз себе (здатність усвідомлювати свої почуття, їх причину, а також вплив власної поведінки на інших), асертивність (здатність ясно виражати свої думки та почуття, мати власну позицію та відстоювати її), незалежність (здатність до саморегуляції та самоконтролю, впевненість у своїх силах), самоповага (здатність визнавати свої слабкі та сильні сторони, вміння сприймати себе позитивно незважаючи на недоліки) та самоактуалізація (здатність усвідомлювати свій потенціал та бути задоволеним своїми досягненнями в роботі та особистому житті);

2) міжособистісна сфера – здатність взаємодіяти та знаходити спільну мову з іншими, що включає емпатію (здатність розуміти те, що відчувають та думають інші; здатність бачити світ очима іншої людини), соціальну відповідальність (здатність продуктивно взаємодіяти з іншими), міжособистісні стосунки (здатність встановлювати та підтримувати стосунки, які є взаємовигідними, орієнтованими на двосторонню віддачу та отримання, а також яким притаманна емоційна близькість);

3) сфера адаптивності – здатність бути гнучким та реалістичним, вміння вирішувати проблеми по мірі їх надходження; включає оцінку дійсності (вміння бачити речі такими, якими вони насправді є, а не такими, якими б хотілося їх бачити або ж навпаки, якими людина побоюється, що вони можуть бути), гнучкість (здатність пристосовувати свої почуття, думки та дії до мінливих умов), вміння вирішувати проблеми (здатність визначити проблему, а потім знайти її слушне рішення та застосувати його);

4) сфера вміння вийти зі стресу – здатність витримувати стрес та контролювати свої імпульси; включає здатність залишатися спокійним, толерантність до стресу (здатність залишатися спокійним та зосередженим, конструктивно протистояти несприятливим подіям та конфліктним емоціям, не відступаючи) та здатність стримати порив до миттєвої дії, контроль імпульсів (здатність протистояти або відстрочити намір виконати певну дію);

5) сфера загального настрою – здатність підтримувати реалістичну позитивну установку/оптимізм (зберігати реалістично позитивне ставлення, особливо за несприятливих умов) та щастя (бути задоволеним життям, насолоджуватися собою та іншими, відчувати цікавість та ентузіазм в різних ситуаціях).

Узагальнює описані підходи, поєднує досвід і бачення сутності на структури поняття на підставі концептуального положення теорії В. Шадрікова про здібності людини, що розглядаються у трьох вимірах: індивід, суб'єкт діяльності, особистість І. Андреева [5]. Згідно цієї теорії, здібності індивіда відображають природну сутність. Під здібностями суб'єкта діяльності автор пропонує розуміти прояв здібностей індивіда у конкретній діяльності. Здібності ж людини як особистості являють собою властивості особистості, що визначають соціальну успішність, своєрідність соціального пізнання та вчинків, в структурі яких функціонують здібності індивіда та суб'єкта діяльності [6; 7].

На думку І. Андреевої такий підхід до ієрархічної структури емоційного інтелекту знімає питання про можливість його підвищення, оскільки емоційна компетентність та емоційна креативність і являють собою результати його прижиттєвого розвитку. Дослідниця пропонує тривірневу схему будови емоційного інтелекту, що включає у себе: інтелект індивіда (емоційний інтелект як здібність), інтелект суб'єкта діяльності (емоційна компетентність); інтелект особистості (емоційний інтелект як риса особистості) [8]. І. Андреева пов'язує емоційний інтелект педагога з його «емоційною грамотністю», під якою пропонує розуміти цілеспрямоване підвищення емоційної компетентності як елемента психологічної культури педагога. Саме вміння управляти власними емоціями і розуміти емоції оточуючих в структурі емоційного інтелекту, на думку дослідниці, є найбільш значущими і важливими для успішної педагогічної взаємодії [8].

Е. Почтарьова [9], в свою чергу, розглядає емоційний інтелект як показник емоційної складової професійної компетентності педагога. На підставі психологічних досліджень науковець робить висновки, що за відсутності гармонійного балансування між розумом і почуттями, когнітивними та емоційними процесами людської психіки, з'являються суттєві особистісні деформації у вигляді таких станів як непевненість в собі, постійне напруження і тривога, депресія, розчарування, незадоволеність тощо. Разом з тим дослідниця акцентує увагу на творчості, як одному з найбільш складних і важливих конструктів професійної діяльності педагога, що тісно пов'язаний із емоційним інтелектом. Адже саме творчість передбачає складний синтез таких психічних сфер особистості педагога, як: пізнавальної, емоційної, вольової, мотиваційної. На думку Е. Почтарьової, інтегративна здібність мислити педагогічно і є однією із творчих здібностей педагога.

М. Манойлова відзначає емоційний інтелект як один з важливих чинників, що визначають продуктивність діяльності педагога і пропонує для здобувачів закладів освіти педагогічного спрямування комплексну програму формування емоційно-комунікативних і регулятивних здібностей, що утворюють емоційний інтелект майбутніх педагогів. На переконання дослідниці саме емоційний інтелект опосередковує гуманістичну спрямованість у взаємодії з учнями та іншими суб'єктами освітнього процесу, реалізацію індивідуального підходу у розвитку особистості тощо [10].

Аналіз підходів до сутності поняття та структурних компонентів емоційного інтелекту дає можливість зробити висновки щодо його впливу на всі сфери життя, зокрема й на організацію освітнього процесу. Встановити, що емоційний інтелект можна розвивати і що його розвиток у майбутніх педагогів сприятиме здійсненню професійної діяльності, а саме: встановленню емоційного контакту з колективом в цілому і з кожним учасником зокрема, створенню на навчальних заняттях атмосфери взаєморозуміння і довіри; керуванню почуттями та думками здобувачів, а також власними психологічними станами (вмінням залишати власні емоційні проблеми поза межами колективу і не проявляти їх у професійній діяльності); здатності педагогів досліджувати і проєктувати власну діяльність; міркувати і діяти у професійній галузі незалежно від чужої волі, обставин, самостійно здійснювати вибір і приймати відповідні рішення в ускладнених ситуаціях; виробляти стратегії поведінки та досягати поставлених цілей без надмірних вольових зусиль. Отже, проблема розвитку емоційного інтелекту у майбутніх педагогів є актуальною і такою, яка потребує подальших досліджень. Подальші дослідження вбачаємо у конкретизації технології розвитку емоційного інтелекту в контексті підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій.

Література

1. Salovey P. Emotional intelligence / Salovey P., Detweiler-Bedell B. T., Detweiler-Bedell J. B., Mayer J. D.; In M. Lewis, J. M. Haviland-Jones & L. F. Barrett (Eds.), Handbook of emotions (3rd ed.). – New York : The Guilford Press, 2008. – Pp. 533–547.
2. Гоулман, Д. Эмоциональный интеллект / Дэниел Гоулман; пер. с англ. А. П. Исаевой. – М. : АСТ МОСКВА ; Владимир : ВКТ, 2009. – 478 с.
3. Petrides K. V. Trait Emotional Intelligence Theory / K. V. Petrides // Industrial and Organizational Psychology. – 2010. – № 3. – Pp. 136–139.

4. Bar-On, R. The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI) / R. Bar-On // *Psicothema*. – 2006. – № 18. – Pp. 13–25.
5. Андреева И. Н. Предпосылки развития эмоционального интеллекта / И.Н. Андреева // *Вопросы психологии*. – 2007. – № 5. – С. 57–58.
6. Шадриков В. Д. От индивида к индивидуальности / В. Д. Шадриков. – М. : Институт психологии РАН, 2009. – 656 с.
7. Олена Темрук, Людмила Колісник. Проблема емоційного інтелекту на сучасному етапі розвитку психологічної думки [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/324215745.pdf>.
8. Ракітянська Л. М. Емоційний інтелект як особистісний чинник професійного становлення майбутнього вчителя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/download/vs157/33.pdf>.
9. Почтарева Е. Ю. Эмоциональный интеллект как составляющая непрерывного образования педагога / Е. Ю. Почтарева // *Научное обеспечение системы повышения квалификации кадров*. – 2012. – Вып. 2 (11). – С. 75–81.
10. Манойлова М. А. Развитие эмоционального интеллекта будущих педагогов / М. А. Манойлова. – Псков : ПГПИ, 2004. – 60 с.

ПРИЙМАК ВІКТОР, МАРЦЕНЮК ОЛЕКСАНДР
Хмельницький національний університет

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ АВТОТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

За останні десятиліття в економіці України відбуваються глобальні зміни, що в свою чергу вимагає забезпечення якісної підготовки відповідних фахівців. Ці зміни показують, що сфера освіти визначається і як пріоритетний напрямок при підготовці конкурентоспроможних фахівців. Здійснення якісної підготовки таких фахівців буде неможливою без розвитку сучасної матеріальної бази навчальних закладів. Про те якісна підготовка таких фахівців тісно пов'язано з рівнем освіти.

При формуванні компетенцій студентів основними завданнями повинні виділятися не тільки передача знань майбутнім фахівцям, але і вироблення практичних навичок застосування цих знань, набуття таких рис, як підприємливість, вміння і здатність ризикувати, ініціативність, відповідальність у прийнятті рішення.

Професійна підготовка – це керований педагогічний процес пізнання певної професійної галузі. Процес професійної підготовки включає в себе два взаємопов'язані компоненти: професійно-педагогічну діяльність педагогів і оцінку результатів навчання. Професійно-педагогічна діяльність є визначальним фактором успішності навчання. Але успішність буде багато в чому залежати і від активності студентів. Процес навчання аж ніяк не може бути ефективним без застосування сучасних методів і дидактичних засобів. У свою чергу, методи, форми і засоби навчання визначаються змістом освіти і рівнем особистісного і професійного розвитку студентів. Таким чином, процес професійної підготовки можна розглядати як явище, всі компоненти якого тісно взаємопов'язані: цілі навчання втілені в зміст освіти, що визначає його методи, форми і засоби. Процес професійної підготовки і педагогічна діяльність носить циклічний характер. Кожен його дидактичний цикл являє собою функціональну систему, засновану на спільній діяльності всіх суб'єктів процесу навчання.

При підготовці фахівців автотранспортної галузі серед найважливіших проблем підготовки студентів можна виділити: складність організації практичного навчання; обмежений доступ до складних технічних засобів і технологій; неможливість проведення експериментів в натурних умовах; відсутність навчальних посібників, що відповідають сучасному рівню технологій; відсутність належних теоретичних і практичних компетенцій у майбутніх фахівців з точки зору роботодавця; необхідність перепідготовки випускників вузів при влаштуванні на роботу. Виходом є створення інноваційних освітніх технологій у вищих навчальних закладах з урахуванням запитів передових компаній і вимог швидкої адаптації фахівця до професійного середовища. Традиційний освітній процес у вузі дає студентам навчальні знання, але прив'язка цих знань до конкретної професійної діяльності відбувається епізодично, наприклад, під виробничої практики. Зрозуміло, що забезпечити студента реальними професійними знаннями і якостями в цих умовах досить складно. Інноваційна ж освіта орієнтована на формування професійних знань і якостей в процесі засвоєння інноваційної динаміки. Таким чином, поняття професіоналізму стає інтегральною якістю випускника, яке він синтезував сам в процесі свого навчання. Усвідомлення студентом себе як професіонала впливає на результат всього освітнього процесу, оскільки активізує мотивацію саморозвитку, що в свою чергу, перетворює процес навчання в джерело задоволення потреб особистості, що розвивається. В результаті студент здійснює реальний перехід з формально-правового (студент як суб'єкт освіти) в стан фактичного антропоцентризму (студент –